

всьому світі не мають доступ до Інтернету вдома, близько 800 мільйонів не мають комп'ютер і 56 мільйонів студентів живуть у районах, які не охоплені мобільним зв'язком [2]. У результаті 850 мільйонів дітей і підлітків – половина тих, хто навчається в школах, коледжах і університетах по всьому світу – не навчалась протягом 2020 та 2021 рр.

Онлайн-освіта має бути більш інклюзивною, навчальні заклади повинні гарантувати, що більшість учнів можуть скористатися новітніми технологіями. При цьому наголос повинен бути на збереженні відкриття навчальних закладів, де це можливо, доступ до та якість дистанційного навчання має бути вдосконалено. Це можна зробити шляхом встановлення пріоритетів доступу до Інтернету, смартфонів і ноутбуків, включаючи всі стратегії дистанційного навчання студентів. Крім того, викладачам потрібні спеціальні цифрові навички навчання та технічна підтримка для ефективного впровадження та оцінки впливу дистанційного та онлайн навчання. [3]

Для українських студентів, які навчаються дистанційно під час війни проблеми якості такого навчання залишаються.

Література:

1. The World Bank, UNESCO and UNICEF. 2021. The State of the Global Education Crisis: A Path to Recovery. Washington D.C., Paris, New York: The World Bank, UNESCO, and UNICEF.

2. UNESCO, UNICEF and the World Bank. 2020. What Have We Learnt? Overview of Findings from a Survey of Ministries of Education on National Responses to COVID-19. Paris, New York, Washington D.C.: UNESCO, UNICEF, World Bank.

3. For these and other recommendations on the role of teachers in digital education, see, for example, Colclough, Christina. 2020. Teaching With Tech: The Role of Education Unions in Shaping the Future. Brussels: Education International.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Урдзік С.М., к.т.н., доц., Руденко В.Р., ст.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків, Україна
urdzik@khadi.kharkov.ua*

Останнім часом у науково-педагогічній літературі отримали широке поширення такі поняття, як «екологізація освіти», «екологізація науки», «екологізація виробництва», «екологізація свідомості». В цьому сенсі під екологізацією розуміють процеси, пов'язані з оптимізацією та гармонізацією відносин між суспільством і природою, та змін, які виникають у духовному та матеріальному житті в умовах екологічної кризи, радикальної трансформації

суспільного буття. Де хто з науковців визначають екологізацію освіти як зміну спрямованості свідомості, орієнтацію її на більш адекватне відображення стану зовнішнього середовища і, відповідно, ціннісних установок у потребах та діяльності людини. Таким чином, поняття «екологізація освіти» набуває більш широкого сенсу.

Екологічна освіта була включена ЮНЕСКО та Програмою ООН з охорони навколишнього середовища до розряду основних засобів гармонізації взаємодії людини та природи. У 1972 році Стокгольмська конференція з охорони навколишнього середовища прийняла рекомендацію щодо створення міжнародної програми з освіти в галузі навколишнього середовища. На початок 1975 року програма була розроблена ЮНЕСКО спільно з комісією ООН з навколишнього середовища. Важливою подією в цій галузі стала міжурядова конференція з освіти в галузі навколишнього середовища, яка відбулася у Тбілісі у 1977 році.

Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку у Ріо-де-Жанейро у 1992 році розширила рамки Тбіліської конференції. Було вирішено, механізмами формування екологічної культури сприяти освіті, інформуванню населення та підготовці кадрів, щоб "перетворити концепцію сталого розвитку на систему духовних та професійних установок людства". Від цього етапу, під екологічною освітою розуміється безперервний процес навчання, спрямований на засвоєння систематизованих знань про навколишнє середовище, умінь та навичок природоохоронної діяльності, формування загальної екологічної культури.

Пріоритетні напрями наукового пізнання, нагальні запити практики визначають орієнтацію будь-якої освіти. Освіта має не просто фіксувати досягнутий рівень знань, а носити проблемний, пошуковий характер. Специфіка теоретичного та практичного освоєння дійсності повинна з випередженням відбиватися на системі освіти, її структурі та змісті. Система освіти покликана не просто відповідати реаліям часу та відтворювати готівковий рівень суспільної свідомості, а бути орієнтованою на майбутнє, створювати інтелектуальні передумови для гармонійного розвитку людини, її природного, соціокультурного, технологічного оточення. Цільова установка системи освіти, її основний зміст рано чи пізно незмінно корелюється з новими даними науки та практики.

З цих положень випливає, що всебічна екологічна освіта можлива, якщо формувалась відповідна теоретична система знань і потреб та сформульовано завдання її подальшого розвитку.

Головною підставою екологічної освіти слід вважати визнане світовою спільнотою право людини на сприятливе середовище життя. Якість довкілля визначає здоров'я – основне право людини та головну мету розвитку цивілізації. Екологічна освіта має не просто проникнути в структуру освіти, а стати однією з її найважливіших основ. Якщо література та історія потрібні для засвоєння цінностей духовної культури, природознавство – закономірностей природи, то екологічна освіта необхідна для формування справжнього людського ставлення

до природи, визначення допустимої міри перетворення природи, засвоєння специфічних соціоприродних закономірностей та нормативів поведінки, за яких можливе подальше існування та розвиток людини.

Створений міжнародний екологічний рух педагогів визнає екологічну освіту пріоритетним напрямом удосконалення загальноосвітніх систем і рекомендує державам та урядам розглянути політику та практику в галузі освіти у світлі глобального екологічного кризи.

Розрізняють екологічну освіту та екологізацію системи освіти. Вони взаємопов'язані, але характеризують у певному відношенні різні явища. Екологічна освіта – це безпосереднє засвоєння екологічних знань різного характеру та рівня. Воно визначає зокрема процес підготовки фахівців-екологів, але не зводиться до цього. Екологізація системи освіти – це характеристика тенденції проникнення ідей понять, принципів, підходів екології до інших дисциплін, а також підготовка екологічно грамотних фахівців різного профілю: інженерів, лікарів, економістів, соціологів тощо.

На сучасному етапі необхідність екологізації системи освіти загалом визнається багатьма дослідниками. Однак існують різні точки зору щодо шляхів її досягнення. Кращою вважається думка, яка розглядає екологізацію в системі безперервної освіти. Доведено, що лише забезпечуючи постійне поповнення екологічних знань, можна розв'язати протиріччя між вже наявним і суспільно необхідним рівнем знань людей. Екологізація освіти не є механічним додаванням до загальної освіти, вона має бути органічною частиною системи освіти загалом.

Питання про форму та зміст екологічної освіти в останні роки стало одним із дискусійних. З одного боку, загальновизнана необхідність загальної екологічної освіти на різних рівнях, з іншого – багато невизначеностей у предметному полі. Як прибічники, так і противники екологізації освіти наголошують на необхідності обґрунтування статусу екологічних дисциплін у системі наук, необхідності виявлення їх змісту, структури, особливостей, тощо. Необхідно врахувати, що екологічна освіта націлена на зміну ставлення людини до навколишнього середовища, формування такого мислення, яке орієнтоване на гармонізацію взаємодії природного та культурного середовища.

Екологічна освіта в контексті концепції сталого розвитку набуває статусу системоутворюючого фактора освіти, визначає його стратегічну мету та основні напрямки розвитку. Загальноосвітні цілі самої екологічної освіти пов'язані з визначенням духовних, теоретико-пізнавальних передумов та умов вирішення екологічних проблем.

У багатьох дослідженнях зазначається, що витoki екологічної проблеми слід шукати насамперед у самій людині, особливостях її людських якостей. Саме це становище можна вважати одним із найважливіших результатів досліджень Римського клубу. Людина, її потреби та цінності, як справедливо на це звертає увагу ще у 1977 році засновник і перший президент Римського клубу Ауреліо Печчеї, мало змінилися за останні дві тисячі років. Створення витонченої науки та могутньої техніки ніяк не вплинуло на моральні показники людей. Людина так

же просто вдається до насильства, як це вона робила у давні часи та середньовіччя, але при цьому ще використовує сучасну військову техніку та знаходить виправдання своїм діям.

Основним механізмом формування екологічної культури має стати цілеспрямована система екологічної освіти, що охоплює всі ланки дошкільної, початкової, середньої, вищої освіти, підвищення кваліфікації, перепідготовки кадрів, пропаганди та популяризації наукових знань.

Література:

1. Марцева Л. А. Проблеми екологічної освіти та виховання екологічної культури студентів вищих навчальних закладів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук, пр.: У 2 ч. К.: Вінниця, 2002.
2. Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку. Інформаційний огляд. Ріо-де-Жанейро, червень 1992 г.
3. Мамедов Н. М. Экологический контекст современного образования. Педагогическое образование. М., 1993. Вып. 10, 139 с.
4. Мамедов Н.М., Суравегина И.Т. Общеобразовательные цели изучения экологии. Вестник АсЭко, 1995. Вып. 1-2, 207 с.
5. Салтовський О.І. Основи соціальної екології. К.: Наука, 2004. 258 с.
6. Бойчук Ю.Д., Шульга М.В., Цалін Д.С., Дем'яненко В.І. Основи екології та екологічного права. Суми, 2004. 206 с.
7. А. Рессеі. The Human Quality. Oxford, New York: «Pergamon Press», 1977.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ

*Фоменко Г.Р., к.т.н., доц., Гунько І.С., асист, Коваленко Л.О., к.т.н., доц., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків, Україна
fomenkogr@gmail.com*

Сучасний рівень розвитку науки і техніки надає велику значність екологічним питанням. Велика роль приділяється екологічній безпеці, як багатьом технічним системам, так і технологіям. Сучасному суспільству потрібні професійно грамотні спеціалісти із розвинутою екологічною відповідальністю. При підготовці фахівців необхідне формування не тільки загальної, а і екологічної методологічної культури, що пов'язане, як з аналізом, так і вирішенням екологічних проблем. Необхідність такої підготовки обумовлена, з одного боку принципово междисциплінарним характером технічних наук і